

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.32

Нікітенко О.І. ©

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
(Білоцерківський національний
аграрний університету)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-4-90-92

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ВІД ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ

Розглянуто одну із найбільш складних проблем кримінального права – забезпечення внутрішньої безпеки від злочинних посягань. Ґрунтуючись на визначенні внутрішньої безпеки відповідно до українського законодавства, обов'язки у сфері попередження злочинів в економічній, інформаційній, екологічній і корупційних сферах та захисту суверенітету і територіальної цілісності України, захисту державного кордону від злочинних посягань покладаються на військові формування та правоохоронні органи.

Ключові слова: національна безпека, внутрішня безпека суверенітет і територіальна цілісність, злочинність, правоохоронні органи, правова держава.

Постановка проблеми. Мета. Значення ознак суб'єкта злочину полягає в тому, що вони в сукупності з іншими об'єктивними і суб'єктивними ознаками, що характеризують таке суспільне небезпечне діяння як злочин, служать основою для визнання наявності складу злочину. Таким чином, особливості суб'єктів щодо забезпечення внутрішньої безпеки України полягають у такому: вони визначають засади внутрішньої політики держави, наділені правом прийняття загальних нормативно-правових актів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України; діяльність суб'єктів спрямована на втілення внутрішньої безпеки демократичної сутності держави, яка полягає в тому, що держава існує для громадян, створює умови для реалізації їх прав, свобод та законних інтересів, діяльність регулюється багатьма нормативними актами, норми яких мають різну юридичну силу.

Виклад основного матеріалу. Суб'єкт злочину – це особа, свідомість якої формується в конкретних суспільних умовах. Тому вивчення суб'єкта злочину передбачає з'ясування не тільки юридичних ознак, характеризуючи його, але й установлення соціально-політичної характеристики всього морального обліку людини.

Виявлення причин вчиненого злочину і умов, що сприяють йому, неможливе без виявлення умов формування особистості злочинця. Особливостей виконання, соціально-політичної характеристики, всього морально обліку людини, обставини, які штовхнули його на вчинення злочину.

Суспільна небезпечність будь-якого злочину визначається:

- не тільки тією шкодою, яку він спричинив чи міг спричинити об'єкту кримінально-правової охорони;
- не тільки способом його вчинення і формою вини, але в значному ступені і небезпечністю особи винного, тобто суб'єкта.

Закріплення конституційного положення [1, с. 4] про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, вимагає від держави створення відповідної системи державних органів, діяльність яких була б безпосередньо пов'язана із забезпеченням внутрішньої безпеки держави, яка є одним із видів адміністративно-політичної діяльності.

Правоохоронна система України, внутрішньо суперечлива і надмірна за обсягом,

не може ефективно виконувати покладені на неї державою функції та завдання щодо безпеки України від злочинних посягань. Забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами має свої особливості, що, насамперед, залежить від характеру державних завдань та функцій щодо охорони внутрішньої безпеки України, їх повноважень, форм і методів професійної діяльності. Що ж розуміється під суб'єктом злочину? Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до Кримінального Кодексу України може наставати кримінальна відповідальність. Термін «суб'єкт злочину» вперше визначено в КК України [2, с. 23].

Розглядаючи питання про поняття суб'єкта злочину, необхідно зазначити, що фізична особа, осудність і досягнення вказаного в законі віку – це юридичні ознаки суб'єкта злочину (основні, обов'язкові). Осудна особа – особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Притягнення до кримінальної відповідальності можливо тільки при досягненні певного віку, коли особа в момент вчинення злочину досягла такого ступеня розвитку, при якому вона здатна розуміти значення і смисл здійснюваних нею діянь і відповідно з цим визначати свою поведінку.

Значення ознак суб'єкта злочину полягає в тому, що вони в сукупності з іншими об'єктивними і суб'єктивними ознаками, що характеризують дане суспільне небезпечне діяння як злочин, служать основою для визнання наявності складу злочину. Таким чином, особливості суб'єктів щодо забезпечення внутрішньої безпеки України полягають у такому: вони визначають засади внутрішньої політики держави, наділені правом прийняття загальних нормативно-правових актів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки України; діяльність суб'єктів спрямована на втілення внутрішньої безпеки демократичної сутності держави, яка полягає в тому, що держава існує для громадян, створює умови для реалізації їх прав, свобод та законних інтересів, діяльність регулюється багатьма нормативними актами, норми яких мають різну юридичну силу та діяльності суб'єктів загальної компетенції щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави, ототожнюються з певною мірою самостійності окремого органу державної влади.

Україна, як суверенна, незалежна, демократична, соціальна та правова держава, неухильно орієнтується на визнанні світовою спільнотою демократичних, гуманістичних та євроінтеграційних процесів за змістом і спрямованістю засад. З метою попередження, профілактики скоєння злочинів та для нормального функціонування, повноцінного здійснення завдань та реалізації функцій створюються державні органи. Складовою механізмом у боротьбі зі злочинністю є правоохоронні органи України, на які покладено забезпечення державної безпеки із захисту кордону України.

Правоохоронні органи України наділені владними повноваженнями, за допомогою яких здійснюється забезпечення внутрішньої безпеки України від злочинних посягань з метою реалізації завдань і функцій держави щодо захисту прав і свобод людини та їх гарантій, забезпечення правового порядку, економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави [3; 1]. Невід'ємною складовою реалізації функцій держави і правоохоронними органами щодо забезпечення внутрішньої безпеки України є Конституція України. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 травня 2018 року зазначив стратегію національної і внутрішньої безпеки України, захисту суверенітету і територіальної цілісності держави і визначив їх найвищу соціальну цінність, Конституція України приєдналася до Європейського і світового бачення забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України [3, с. 5].

Необхідно підкреслити, що глобальна фінансово-економічна криза стала черговим викликом світовій цивілізації. Криза виявила глибинні вади глобальної економічної моделі, сприяла усвідомленню необхідності системних змін світового економічного і соціального порядку щодо національної безпеки України. На тлі посилення загроз і зростання нестабільності у світі постають нові виклики міжнародній безпеці у сировинній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній, продовольчій сферах. Такі загрози, як поширення зброї масового ураження, міжнародний тероризм, транснаціональна організована злочинність, нелегальна міграція, піратство, ескалація міждержавних і громадянських конфліктів, стають дедалі інтенсивнішими, охоплюють нові регіони і держави. Зростають регіональні загрози міжнародній безпеці, які за своїми негативними наслідками можуть мати потенціал глобального впливу.

Але сьогодні більш нагальними залишаються внутрішні виклики національній безпеці. Консервація неефективної пострадянської суспільної системи, насамперед дер-

жавної влади, викривлення демократичних процедур, що штучно стримувало процеси кадрового оновлення державних органів, обумовили слабкість, а подекуди і неспроможність держави виконувати її функції, перш за все у сфері захисту свобод людини і громадянина, зростаючу недовіру до держави з боку суспільства. Конституційне закріплення такого підходу до людини та права вимагає організації удосконалення діяльності правоохоронних органів, виконавчої влади та місцевого самоврядування і громадськості до повної відповідності з правовим нормам.

Висновки. Для забезпечення реалізації положень Конституції України й чинного законодавства держави, а також міжнародних договорів і угод країни, вдосконалюється робота правоохоронних органів, що здійснюють означені функції із забезпечення внутрішньої безпеки держави, правопорядку і законності, адміністративно-правового захисту власності в Україні, тому що в умовах правової держави злочини та правопорушення стають все більш дестабілізуючими факторами у суспільстві. Правоохоронні органи країни є ключовими в системі органів виконавчої влади та необхідною умовою захисту конституційного ладу, верховенства права, забезпечення законності і правопорядку, дотримання прав і свобод людини і громадянина та охорони внутрішньої безпеки від внутрішніх і зовнішніх загроз. Нині існуюча в Україні модель правоохоронної системи щодо забезпечення внутрішньої безпеки країни за багатьма критеріями не відповідає зростаючим потребам суспільства та загальновизнаним міжнародним демократичним стандартам. Сучасні зміни соціально-економічних і політико-правових умов функціонування правоохоронної системи – це їх спрямування на забезпечення ефективної та узгодженої діяльності державних і правоохоронних органів України.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 25–26. Ст.131.
3. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII.

Надійшла до редакції 22.12.2018

SUMMARY

Nikitenko O.I. Concept and essence of ensuring security of Ukraine against crime. The article is assigned to one of the most complex problems of criminal law - to ensure internal security from criminal encroachments. Based on certain internal security prevention of crime in the economic, environmental spheres and protection of the sovereignty and territorial integrity of Ukraine and the protection of the state border from criminal encroachments.

The significance of the signs of the subject of the crime lies in the fact that they, in combination with other objective and subjective features that characterize this social hazardous act as a crime, serve as the basis for the recognition of the composition of the crime. Thus, the peculiarities of entities in ensuring internal security of Ukraine are as follows: they define the principles of the internal policy of the state, endowed with the right to adopt general normative legal acts in the sphere of ensuring internal security of Ukraine; the activity of the subjects is aimed at the implementation of the internal security of the democratic essence of the state, which consists in the fact that the state exists for citizens, creates conditions for the realization of their rights, freedoms and legitimate interests of citizens, the activity is regulated by many normative acts, the norms of which have different legal force.

Keywords: *national security, internal security, sovereignty and territorial integrity, crime, law enforcement bodies, rule of law.*